

Wolf in Bio Wildpark Anholter Schweiz. Foto Herman de Jongh

DE MYTHISCHE RELATIE VAN ONZE VOOROUDERS MET DE WOLF

Arendwolf, Wolfdapper en Speerwolf

De wolf wordt de afgelopen eeuwen niet meer gezien als een intelligent, sterk en mooi roofdier, zoals we wel tegen de leeuw of de tijger aankijken, maar als een bijna duivelse moordenaar. Dat is zeker niet altijd zo geweest. De wolf was voor onze voorvaderen, vóór de komst van het christendom, een hoog gewaardeerd dier waar haast een goddelijk imago omheen hing. Dat is terug te zien in oude voornamen.

TEKST ROB VAN EERDEN

De wolf werd in het verleden vereerd als een magisch wezen en werd geassocieerd met slimheid, dapperheid, kracht en stoutmoedigheid, eigenschappen die bij Germaans sprekende volkeren kennelijk belangrijk waren.¹ Een belangrijk bewijs daarvoor is dat ouders hun zonen vaak namen gaven waarin het woord 'wolf' voorkwam. Uit veel van de oudste schriftelijke bronnen over geheel noordelijk Europa weten we vrij precies hoe en waarom mensen hun kinderen namen gaven. Namen waren altijd uit twee begrippen samengesteld, die altijd specifieke betekenissen hadden. Het ging om zaken die men belangrijk vond en die echt bij de cultuur van die tijd, de vroege middeleeuwen, hoorden (ongeveer de periode tussen 500 en 1000 na Christus). Want niet alleen dierennamen zoals de wolf, het everzwijn, de arend, de beer

en de raaf kwamen voor, ook goede eigenschappen (zoals wijsheid en aardigheid), wapens en uitrusting (zoals speer, zwaard en helm), natuurkrachten (zoals brand en ijs) en zaken die met dapperheid en strijd te maken hebben, werden in namen gebruikt. Zo ontstond een haast eindeloze variatie aan goede, stoere, krachtige namen met 'wolf' als element, zoals 'Arendwolf', 'Speerwolf', 'Wolfdapper', 'Strijdwolf', 'Wolfstralend', 'Roemwolf', 'Edelwolf', 'Ravenwolf', enz.²

Ook vandaag de dag kennen we nog 'wolf-namen', waarvan Rudolf de bekendste is (tegenwoordig vaak gebruikt als Ruud, Dolf of Rolf). In Scandinavië is dit vaak Olav of Ulf. In Duitsland kennen we bijvoorbeeld Wolfgang. Eén zeer bekende historische figuur met de naam 'ulf' was de zwaarden-smit 'Ulfberth' (wat 'Wolf-stralend'

- Een houten beeld uit Oostenrijk van Wodan met zijn hulpdieren: twee wolven en twee raven.
Foto Rob van Eerden

of 'Wolf-beer' betekent) die zijn (honderden) zwaarden rond het jaar 1000 'merkte' met een inscriptie van zijn naam. Daarnaast zijn er diverse graven bekend met de naam 'Arnulf' ('Arend-wolf'), een naam die gedragen werd door hoge adellijke mannen in het huidige Vlaanderen, Oostenrijk en Duitsland.

WODAN, GERMAANSE GOD

Er is echter nog meer aan de hand met de 'wolf-namen'. Het feit dat de raaf en het wilde zwijn ook in het rijtje favoriete 'naamdieren' staan, wijst op het feit dat het de ouders van vroeger niet alleen om roofdieren ging bij de naamgeving van hun zonen. Het zijn alle vleeseters, en daarmee ook aaseters. Wetenschappers menen dat dit te maken heeft met de cultuur rond de Germaanse godheid Wodan (in Scandinavië Odin), waarnaar onze woensdag, de Engelse Wednesday en de Scandinavische onsdag is vernoemd. Wodan was de god van de strijd, maar ook van de wijsheid, extase en magie. Wodan koos na de strijd op het slagveld de dapperste krijgers uit en voerde ze mee naar zijn feestzaal, het Walhalla. Het 'meenemen' van deze krijgers gebeurde via dieren, waarin Wodan zich kon veranderen. Zoals in veel voorchristelijke culturen waren offers aan goden heel gebruikelijk en het feit dat aaseters vlees van gevallen tot zich namen betekende dat doden weer terug naar de natuur gingen. Terug naar een plaats van respect, van magie en van voorouders; niet iets dat men merkwaardig vond.

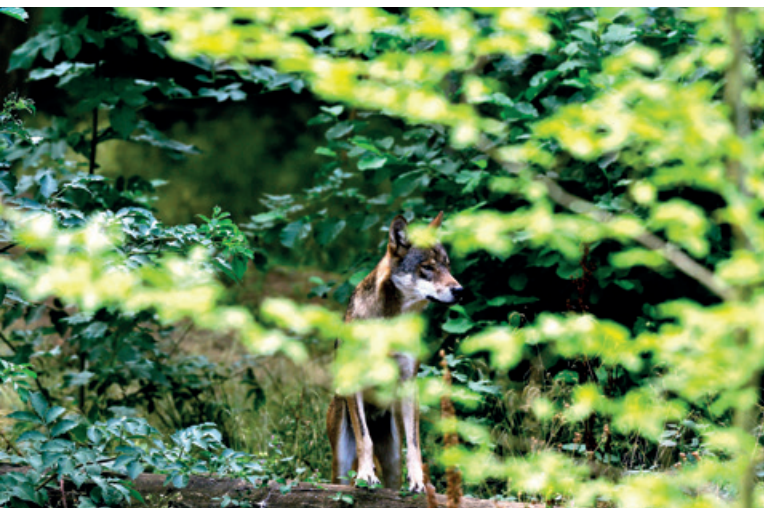
Natuur was namelijk voor de Germanen belangrijk. Men vereerde ook heilige bossen en moerassen.³ De wolf hoorde net als andere dieren bij die wereld waarvan men niet alles wist en begreep, maar waarvoor men veel respect had. Bossen, bergen en moerassen waren het domein van de wolf en daarvoor had men ontzag. De wolf was, net als de raaf die waarzeggende eigenschappen had, verbonden aan Wodan als hulpdier. Uit het feit dat Wodan zichzelf veranderde in de wolf in de vorm van een aaseter, was niet iets 'vies' of zelfs 'lafs' (zoals we nu zo'n beetje tegen gieren aankijken), maar stond juist voor eerbied voor dit raadselachtige, sterke dier. Mensen vonden de wolf een wezen of een natuurkracht om veel respect voor te hebben. En die geheimzinnige kracht, het uithoudingsvermogen en de slimme jachtmethoden zullen

bijgedragen hebben aan een imago van de wolf, zoals wij vandaag de dag bewondering hebben voor een beroemde voetballer, een rockzanger of een filmster.

DE OMSLAG IN DE MENS-WOLFRELATIE

Maar zoals zo vaak had een uitgesproken positief imago ook een schaduwkant: de wolf als hulpdier van Wodan en als intelligent dier dat op een eerlijke en dappere manier aan zijn voedsel kwam, betekende dat de vroege christenen de wolf juist omgekeerd zagen: als een symbool van het antichristelijke, duistere, duivelse. Als een verlengstuk van het kwaad, van geweld en een dwaalleer. De wolf werd verraderlijk, misleidend en vals in de denkbeelden van mensen die zich niet meer bij het Germaanse geloof aansloten. De omwenteling van superster naar paria tijdens de kerstening, grofweg in de periode tussen de 8e en 13e eeuw,⁴ is de wolf zeer duur komen te staan. Allemaal vanwege verzinsels van de mens. Maar dit historische perspectief op onze relatie met de wolf laat zien hoe het imago van dit dier cultureel bepaald is en dus weer kan veranderen met de juiste inzet.

Rob van Eerden is sinds 2022 provinciaal archeoloog in de provincie Noord-Holland, maar van origine ecooloog en Scandinavische-taalwetenschapper.

- ◀ Wolf in Bio Wildpark Anholter Schweiz. Foto Herman de Jongh